

SOSYAL BİLGİLER DERSİ KAPSAMINDA ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN YER DUYGUSUNA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINING THE VIEWS OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS ON THE SENSE OF PLACE WITHIN THE SCOPE OF SOCIAL SCIENCES COURSE

Hüseyin OZAN

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
huseyin_ozan68@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-8239-1353

Çağrı ÖZTÜRK DEMİRBAŞ

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi
cozturk@ahievran.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8719-4167

ÖZ

Geliş Tarihi:

29.12.2023

Kabul Tarihi:

20.04.2024

Yayın Tarihi:

30.06.2024

Anahtar Kelimeler

Göç, göçebelik, mekân, sosyal bilgiler, yer, yer duygusu

Keywords

Migration, nomadism, space, social studies, place, sense of place

Coğrafyanın, insan üzerindeki etkisi yer ve mekân ilişkisi kapsamında devam etmektedir. İnsanların coğrafya ile etkileşim yaşamaları sonucunda yer ve mekâna ilişkin kendisinde duyuşsal ve bilişsel bellek oluşmuştur. Bu bellek insanlarda yer ve mekâna karşı kurulan güçlü bir bağ ile yer duygusuna dönüşmektedir. Yer duygusu bireylerin hayatı boyunca yaşadığı göçler ile derinlik kazanan bir boyuttur. Sosyal Bilgiler bağlamında ele alınan göç konusu sonuçları itibarıyla bireyleri ve toplumları etkilemeye devam etmektedir. Bu kapsamda araştırmada Sosyal Bilgilerde göç teması bağlamında yer duygusunun öğrenciler tarafından nasıl anlaşıldığı ortaya konulmak istenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı devlet okullarında 2022-2023 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmada elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda 7. Sınıf öğrencilerinin göç teması bağlamında yer duygusuna ilişkin oluşturduğu bilişsel ve duyuşsal şemaların yer bağlılığı, yer bağımlılığı, yer kimliği ve yer aidiyeti kapsamında olduğu görülmüştür.

ABSTRACT

The influence of geography on people continues within the scope of the relationship between place and space. As a result of people's interaction with geography, affective and cognitive memory related to place and space has been formed in themselves. This memory turns into a sense of place with a strong bond formed between people and place. The sense of place is a dimension that gains depth with the migrations that individuals experience throughout their lives. The issue of migration, considered in the context of social studies, continues to affect individuals and societies as a result. In this context, the research aimed to reveal how the sense of place is understood by students in the context of the theme of migration in social studies. Qualitative research method and phenomenology design were used in the research. The study group of 7th students studying in public schools affiliated to the Ministry of National Education (MONE) in the . academic year 2022-2023 the class consists of students. The data obtained in the study were analyzed content analysis. The data obtained in the study were analyzed by content analysis. As a result of the research, 7. It has been seen that the cognitive and affective schemas formed by the classroom students regarding the sense of place in the context of the migration theme are within the scope of place attachment, place dependence, place identity and place belonging.

DOI: <https://doi.org/10.69643/kaped.1412042>

Atf/Cite as: Ozan, H., & Öztürk-Demirbaş, Ç. (2024). Sosyal bilgiler dersi kapsamında ortaokul öğrencilerinin yer duygusuna görüşlerinin incelenmesi. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 5(1), 80-99.

Giriş

Coğrafya, bilimsel bir paradigma olarak insan ve çevre etkileşimini sahip olduğu metodolojik ilkeler kapsamında ele almaktadır. İnsanın yeryüzündeki faaliyetleri onun yer ve mekân ilişkisiyle bilişsel ve duyuşsal bir şema inşa etmesini sağladığı görülmektedir. Yer ve mekân kavramları coğrafyada insanın etkileşimi bağlamında farklı şekillerde ifade edilmektedir. Yer kavramı insan deneyimini kapsayan mekânlar olarak belirtilirken mekân kavramı bir boşluğu ifade eden soyutluk şeklinde algılanmaktadır (Usta, 2020). Coğrafi olarak yer, her yerdedir, mekân ise bir yerdedir yerin bir içeriği vardır, boş bir yer fikri ürkütücüdür oysa boş mekân sadece geometriktir (Flint ve Taylor, 2014). Özgen (2022)'e göre yer, kişilerin, grupların ve bir topluluğun deneyimlediği, etkileşim kurduğu duygu yüklü anlamlardır. Özgüç ve Türmertekin (2021) tarafından mekân kavramı, bulunulan ortam içinde yaşayanlar tarafından algılanan ve değerlendirilen düzlem ve ufuk olarak ifade edilmiştir.

Yer ve mekân kavramının birbirinden bağımsız olduğu söylenemez. Yer kavramına ilişkin olarak yerin insanın zihninde oluşturduğu bir sosyal inşa olduğu görülmektedir. Bu inşa yer ile insan arasındaki sosyal ilişkiler aracılığıyla oluşturulmaktadır. Bu bağlamda yer ile mekân arasında bir ilişkinin olduğu görülmektedir. İlişkisel mekân zihninde yer alan ve eylemin kendisine dayandığı mekânsal bağların duyumsanması ve anlaşılmasını ifade etmektedir. Yer kavramının fiziksel ve doğal çevredeki unsurlardan oluşturulan sosyal bağlantıların ve belirli yerlerin taşıdığı öznel anlamlardan oluştuğu kabul edilmektedir (Jensen-Holt, 2019). Heidegger (2004)'e göre yer kavramı “bauen” kelimesinden yola çıkılarak ifade edilmeye çalışılmış olup “kalmak, bir yerde durmak, oturmak” şeklinde temel anlamda belirtilmiştir. Mekân ise yer açılmış sınırlar içine alınmış olan anlamında ifade edilmiştir. İnsanın yer ve mekân arasındaki bağı yerler aracılığıyla o yerde oturmasına dayanmaktadır. Bireyin yaşadığı mekân ile kurduğu etkileşim ve kazandığı deneyimler zamanla duygu yüklü anlamlar kazanarak mekânı bir yere dönüştürür (Özgen, 2022). Yer kavramının insanlardaki anlamının Heidegger'de olduğu gibi “ev” olduğu söylenebilir. Bu bağlamda coğrafi olarak ev bireyin kendisinin doğduğu evi hayal ettiği ve içinde kendisini yansıttığı mekândır. Coğrafi belleğinde insan bu evi güven ve huzur hissettiği yuva olarak inşa eder (Ahmad, 1999).

İnsanlık doğduğu andan itibaren var olduğu yer ile arasında bir bağlılık duygusu geliştirmeye başlar. Bu duygu onun kendini güvende hissetmesinin bir gereği olarak ortaya çıkar. Başlangıçta aidiyet duygusunu yaşamını devam ettirdiği eve karşı geliştirir. Süreç içerisinde çevresindeki coğrafya ile etkileşime geçerek mekânı anlamlandırmaya çalışır. Mekân burada birey için bir boşluğu ifade ederken yer onun için evi, yaşam alanını ve güveni ifade eder. Yer'e karşı geliştirilen bu aidiyet, zamanla bağlılık duygusuna dönüşür. Flint ve Taylor (2014)'a göre yer, gündelik davranışlarımızda inşa edilmiş olandır, yer için en temel olan en yakın yer evdir. İnsanlar kendilerini ev, memleket, anavatan gibi yerlere ait hissederler. İnsanlarda gelişen bu his yer duygusu olarak ifade edilmektedir. Birey ve gruplar için belirli anlamların yüklendiği sosyokültürel izlerin, zihinde depolanan farklı hatıra ve yaşanmışlıkların olduğu etkileşimler yer duygusu olarak tanımlanır (Özgen, 2022). Yer duygusu insanların doğduğu yere karşı geliştirdikleri bir hisler bütünü olarak ifade edilebilir. Shama (1991)'e göre yer duygusu bir yere veya onun bir kısmına ilişkin bilgi, aidiyet ve bağlılıktan oluşur. Yer duygusunun özü bakan kişinin duyularında ve zihninde yatmaktadır. Ayrıca insanlar yer duygusunun temel bağlamı olan yer bağlılığının alt boyutlarında yer kimliği, yer bağımlılığı ve yer aidiyeti geliştirmiştir. Bu bütünün alt boyutlarına etki eden özellikler ise politik, psikososyal, ekonomik, kültürel ve fiziksel değişkenlerdir (Özgen, 2022). Altman ve Low (1992) 'a göre yer bağlılığı, birbiriyle ilişkili ve ayrılmaz yönleri içeren bütünleştirici bir kavramdır. Yer bağlılığının kökenleri çeşitli ve karmaşıktır. Yere bağlılık bireysel, grup ve kültürel olarak kendini tanımlamaya ve bütünlüğe katkı sağlamaktadır. Temel bağlam olan yer bağlılığı bir yere karşı duyulan duygusal yakınlık olarak ifade edilmektedir. Alt boyutlardan yer kimliği yer ile etkileşim ve yaşanan deneyimle anlam kazanmış duygu olarak belirtilmektedir. Yer bağımlılığı ise duygusal anlamdaki yere karşı yüksek yoğunluktur. Yer aidiyeti ise bireyin etkileştiği yer ve topluma karşı hissettiği aitlik duygusudur (Özgen, 2022). Bu bağlamda yer duygusunun çok boyutlu bir bütünü oluşturduğu söylenebilir. Bireylerin geliştirdiği bu duygu doğduğu yerde yaşayan ve oradan ayrılan bireylerde anlam kazanmaktadır.

Yer duygusunun kişilerde yoğunluk kazanması insanların göç eylemine katılması ile derinlik kazanmaktadır. Ahmad (1999)'a göre göç sınırları aşmayı içeren bir dizi yolculuk arasında bireyin doğduğu yerden ayrıldığı bir yolculuk olarak ifade edilmektedir. Göç olgusu var oluşuna etki eden değişkenler siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik, dinsel şeklinde söylenebilir. Dünya'ya geldikleri andan itibaren göç eylemine katılan insanlık tarih boyunca bu gibi değişkenler yoluyla göçün öznesi olmuştur.

Göç olgusu insanların kolektif kimliklerinde oluşan yer duygusu üzerinde farklı etkiler meydana getirir. Bireyler göç ettiği yerlerde aidiyet duyduğu yerin dışında coğrafyalarla karşılaşır. Bu durum göçmenlerin kimliği ve yer duygusunda gerilimlere neden olur. Göçmenlerdeki bu gerilimin temel nedeni aidiyet duyulan yerden kopuştur. Bu süreç içerisinde göçmenler farklı coğrafyalarda ötekileştirilmeyi yaşayabilmektedir. Maalouf (2000)'a göre insanlar vatanından ayrılmak zorunda kaldığında memleketine karşı hisleri anlamlı bir gerekeciyi içermektedir. Kişiler kendi yurdundan başka ülkelere göçmen olarak gitmek durumunda kalınca vardıkları yerde sığınmacı olmaktadır. Göçmenlerin yurdundan ayrılıkları siyasi ve sosyal baskılar, yaşamsal varlığının tehlikede olması, ekonomik kaygılar, geleceğe ilişkin umutsuzluk gibi gerekçeleri içermektedir. Ancak göçmenlerin bu ayrılıkları beraberinde suçlanma duygusal itkisini ortaya çıkarır. Çünkü geride sevdikleriniz, doğup büyüdüğünüz ev ve özlem duyulan anılar kalmıştır. Sahip olunan milli ve dini değerler, konuştuğunuz dil, kültürel gelenekler, törenler, acıyı paylaştığınız dostlarınız, size özgü yemekler gibi aidiyetlikler de vardır. Tüm bunlarla birlikte göçmen olarak gidilen ülkeye karşı da duygusal karmaşa yaşanmaktadır. Bu duygu karmaşasına neden olan göçmenlerin vardıkları yerde bilinmeyene karşı olan korku, ötekileşme, dışlanma, hor görülme, alay, küçümsenme gibi kaygılara sahip olmasıdır. Buna karşın gösterilecek merhamet, şefkate ise göçmenler açık ve alıcı durumdadır. Kuramsal anlamda göç olgusu sosyolojik ve psikolojik olarak bilimsel temelde açıklanmaktadır. Ravenstein (1889) İngiltere'de göç olgusuna ilişkin çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar neticesinde oluşturduğu göç kanununu; göç mesafe ilişkisi, göç basamakları, yayılma ve emme süreci, göç zincirleri, doğrudan göç, kır kent yerleşimcisi farkı, kadın erkek farkı gibi temel ayrımlarla bilimsel olarak ifade etmiştir. Lee'nin(1966) göç kuramı ise itme ve çekme bağlamında göçü açıklamaktadır. Lee, göçün nedenlerini; engeller, yaşanılan yerle ilgili etmenler, bireysel etmenler, gidilmesi düşünülen yerle ilgili etmenler ile ifade etmiştir. Peterson (1958) göçü tiplerine göre sınıflandırarak; ilkel göçler, zoraki göçler, yönlendiren göçler, serbest göç ve kitlesel göç şeklinde belirtmiştir. Akarçay ve Ak (2018) açısından göç olgusuna ilişkin modernleşme kuramına göre üst kültür ve alt kültür arasında göç olumlu ve olumsuz sonuçlara da neden olabilmektedir. Olumlu anlamda göçmenler modern değerler kazanırken olumsuz anlamda kültürel şok ile karşılaşmış uyumsuzlar ve buna bağlı dışlanma yaşayabilmektedir. Sosyal izolasyon kuramı açısından ise göçmenlerin yurdundan ayrılışı fiziksel ayrılığın ötesindedir. Bireyler alıştığı toplumsal normlardan ve duygulardan da uzaklaşmaktadır. Göçmenler göç ettiği yerde beklentilerin uzağında bir yaşantı ile karşılaşınca alıştığı ortama özlem duymakta, yeni yerde ise yalnızlık, ötekileşme ve aidiyet sorunları yaşamaktadır. Özgen (2022)'e göre göçmenlerin güvenli ve huzurlu bir yer bulma adına yurtlarından ayrılarak çıktıkları yolculukta barınma kamplarında maruz kaldıkları olumsuzluklar zihinlerinde öteki imgesini oluşturmaktadır. Öteki olan göçmenler olumsuz yaşantılar neticesinde doğdukları yere ilişkin yer duygusunu yoğun olarak yaşarlar. Coğrafi bellekte var olan yer ve mekân göçmenler için “ev” olarak inşa edilir. Bu bağlamda eve dönüş yer duygusu kapsamında belleklerde kendisine yer bulur. Usta (2020)'ya göre ev kavramı derin bir anlama sahip yer kavramının ifadesidir. Bachelard (1964)'a göre ev; insanın fikirleri, hatıraları, hayalleri için en büyük birleştirici güçtür. Ev, insan yaşamında kazanılmış şeylerin korunmasını sağlar. Bu doğrultuda göç, göçmenlik, yer duygusu, ev ve eve dönüş kavramlarının sürekli etkileşim halinde olduğu söylenebilir.

Tarihte olduğu gibi günümüzde de göç olgusu varlığını devam ettirmektedir. Günümüzde artan küresel sorunlar bağlamında birçok insan doğdukları yerlerden ayrılarak göçmen olarak farklı coğrafyalara gitmektedir. Göçler, göçe sebep olan faktörler, göçmenlerin yaşadıkları ile ilgili içerikleri barındıran bir ders olarak Türk eğitim sisteminde Sosyal Bilgiler dersi karşımıza çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programına bakıldığında göç olgusuna 5. ve 6. sınıfta kazanım olarak yer verilmediği görülmektedir. 7. sınıf İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında “Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.” doğrudan, 7. sınıf Küresel Bağlantılar öğrenme alanında “Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.” kazanımının dolaylı olarak verildiği görülmektedir. Kazanım olarak göç olgusuna diğer sınıf seviyelerinde doğrudan yer verilmese de ders kitaplarında 5-6-7. sınıf düzeyinde göç olgusuna konu olarak değinilmektedir (MEB, 2018). Öğretim programı ve ders kitaplarında göç ve yer duygusu bağlamına ilişkin bir ifade yer almamaktadır.

Göç ve yer duygusu günümüzde göçmenleri anlamlandırmada önemli olarak görülmektedir. Literatürde göç, yer ve mekân'a ilişkin farklı çalışmalar yer almaktadır (Ar, 2021; Asiliskender, Avcı, 2021; Bilgili, 2016; Bilgili, 2019; Çağırkan, 2016; Demir, 2022; Durgun, 2012; Ekici ve Tuncel, 2015; Güleç Solak, 2017; Güler ve Karaçor, Heidegger, 2004; Özgen, 2022; Pehlivan Yılmaz ve Günel, 2021; Petersen, 1958, Lee, 1966; Ravenstein, 1889; Sözer, 2019; Tuan, 1975; 2004; 2018; Turut ve Özgür, 2018; Utaş, 2019;). Sosyal Bilgiler eğitimi alanına

bakıldığında 7. sınıf öğrencilerini temel alarak göç ve yer duygusunu birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Sosyal Bilgiler ve göç olgusu üzerine Gülüm ve Ulusoy, 2008; Baloğlu Uğurlu ve Akdovan, 2019; Alkar, 2023; Ersoy ve Kocalar, 2023 tarafından gerçekleştirilen çalışmalar örnek olarak gösterilebilir. Bu çalışma Sosyal Bilgilerde göç ve yer duygusunu ele alması bakımından özgün olması sebebiyle önemli görülmektedir. Araştırma 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgilerde göç ve yer duygusuna ilişkin hislerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın bilimsel olarak alan yazına katkı sunacağı düşünülmektedir. Araştırmanın ana problemini “Sosyal Bilgiler dersi göç teması bağlamında öğrenciler yer duygusunu nasıl anlamaktadır? sorusu oluşturmuştur. Bu bağlamda çalışmanın alt problemlerini şu sorular olmuştur:

- 7. Sınıf öğrencileri yer ve mekân kavramlarını nasıl anlamaktadır?
- 7. Sınıf öğrencileri evde olma ve evden ayrılmayı nasıl anlamaktadır?
- 7. Sınıf öğrencileri duyguyu ve yer duygusunu nasıl ifade etmektedir?
- 7. Sınıf öğrencileri göç bağlamında göç ve göçebeliği nasıl anlamaktadır?
- 7. Sınıf öğrencileri doğduğu yerin özelliklerini ve önemini nasıl anlamaktadır?
- 7. Sınıf öğrencileri göç bağlamında evden uzakta yaşamayı nasıl anlamaktadır?
- 7. Sınıf öğrencileri göçün sonuçlarını nasıl ifade etmektedir?
- 7. Sınıf öğrencileri eve dönüşü nasıl anlamaktadır?

Yöntem

Bu çalışmada 7. Sınıf öğrencilerinin göç ve yer duygusu nasıl anladığını tespit etmek için nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, günlük deneyimlerimizin anlamı veya doğası hakkında derinlemesine bir anlayışın kazanılmasını amaçlayan nitel bir araştırma desendir. Fenomenolojide insanların deneyimi nasıl anlamlandırdığı ve hem bireysel olarak hem de paylaşılan anlam olarak deneyimi bilince nasıl dönüştürdüklerini keşfetme üzerine odaklanılır (Patton, 2018). Bu çalışmada 7. sınıf öğrencilerine göç teması bağlamında yer, mekân, evde olmak, evden ayrılmak, yer duygusu, göç ve eve dönmek ile ilgili şu sorular sorulmuştur:

- Doğduğunuz yerde mi yaşıyorsunuz?
Evet Hayır
- Yerin sizce anlamı nedir?
- Mekânın sizce anlamı nedir?
- Evde olmak ne demektir?
- Evden ayrılmak ne demektir?
- Sizce duygu ve yer duygusu ne demektir?
- Göç ve göçebelik sizce ne anlama gelmektedir?
- Doğduğunuz yeri sizin için önemli yapan özellikler nelerdir?
- Göç bağlamında evden uzakta yaşamak ve doğduğunuz yerden göç etmek size neler hissettirir?
- Göç ettiğiniz yerde hangi koşullarla karşılaşırsınız?
- Göç bağlamında eve dönmek ne demektir?

Çalışma Grubu

Bu araştırmada seçkisiz olmayan amaçsal örneklem ve buna bağlı olarak ölçüt örnekleme stratejisine yer verilmiştir. Bu çalışmada ölçüt örnekleme stratejisinde ölçüt olarak Millî Eğitim Bakanlığının devlete ait resmi okullarında 7. sınıf öğrenci olmak belirlenmiştir. Bu ölçütün gerekçesi ise 7. sınıf düzeyinde göç olgusuna ilişkin kazanımların öğretim programında doğrudan yer almasıdır. Bu doğrultuda ortaokul düzeyinde “göç” olgusu bağlamında bazı temel kavram, konu ve beceri öğrenimini (göç, göçebe, göçün nedenleri, göçün sonuçları, mekân algılama becerisi vb.) gerçekleştirmiş olmak amaçlanmaktadır. Ayrıca ortaokul düzeyinde 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde göç olgusu ve mekânı algılama becerisinin bütünleşik olarak doğrudan verilmesi ölçütün gerekçesini oluşturmaktadır. Amaçsal örnekleme, belirlenmiş niteliklere sahip bir ya da birden çok özel durum araştırmacı tarafından çalışılmak istendiğinde kullanılmaktadır. Çalışmada araştırmacı tarafından seçilen durumlar doğrultusunda doğa, toplum olayları ve olguları anlamlandırılmaya, açıklanmaya ve ilişkiler

keşfedilmeye çalışılır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2017). Bu araştırmada 2022-2023 eğitim öğretim yılında öğrenim gören Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı Aksaray ili devlet okulları 7. sınıf öğrencileri çalışma grubunu oluşturmuştur. Bu araştırmada her katılımcı öğrenciye çalışmaya ilişkin etik kurallar gereği bilgi verilerek gönüllük aranmıştır. Araştırmaya seçilen 20 öğrenci amaçsal örneklemenin ölçüt örnekleme stratejisine uygun olarak Aksaray ilinden belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Analizi

7. sınıf öğrencilerinin göç teması bağlamında yer duygusunu nasıl anladıklarını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmacı yapılandırılmış görüşme formu ile çalışmada yer alan bireylerle görüşerek alınan verilerin benzerlik ve farklılıklarını belirleyip karşılaştırma yapar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Veri toplama aracı araştırmacılar tarafından başlangıçta taslak form şeklinde oluşturulmuştur. Görüşme formunda yer alan soruların araştırmanın amacına hizmet etmesi temel öncelik olarak belirlenmiştir. Formda yer alan soruların araştırma için gerekli bilgiyi sağlayacak olmasına ve anlam bütünlüğüne sahip olmasına dikkat edilmiştir. Veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirliği taslak durumunda ve uygulamaya başlamadan önce alan uzmanlarının görüşüne başvurularak sağlanmıştır. Veri toplama aracında yer alan sorular geçerlik ve güvenilirlik sağlandıktan Aksaray şehrinde seçilmiş olan 20 katılımcı öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma ile ilgili olarak etik kurallar gereği katılımcılara bilgi verilerek gönüllük esas alınmıştır. Katılımcının onayı alındıktan sonra sorular sorularak ses kaydı yapılmıştır. Katılımcı öğrencilerle gerçekleşen görüşmeler ortalama olarak 25 dakika sürmüştür.

Çalışmada toplanan verilerin çözümlenmesinde içerik analiz kullanılmıştır. İçerik analizi ile araştırmacı, kavramları kullanarak temalara, temalar aracılığıyla da verileri anlamlı hale getirir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). İçerik analizinde, görüşme ve gözleme dayalı olarak alınan veriler; kodlar, kategoriler ve temalar şeklinde ifade edilmek için kullanılır (Patton, 2018). Katılımcılardan yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen ses kayıtları araştırmacılar tarafından bir metin haline getirilmiştir. Ham veriler kodlama yapılarak ilgili temalar halinde anlamlı olarak sunulmuştur. Güvenirliği sağlamak için araştırmacılar yaptıkları kodlamalar üzerinde görüş birliği ve görüş ayrılığını tespit etmiştir. Araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994) formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Geçerliliği sağlamak amacıyla bu veriler tanımlanarak yorumlara yer vermeden alıntılarla desteklenmiştir. Bulgular arasında yer alan neden sonuç ilişkileri araştırmacılar tarafından okuyucuya gösterilmeye çalışılmıştır.

Bulgular

Sosyal Bilgilerde göç teması bağlamında yer duygusuna ilişkin yedinci sınıf öğrencilerinin hislerini ortaya koymayı amaçlayan ilgili araştırmanın bu bölümünde bulgulara yer verilmiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler analiz edilerek ana temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar araştırmanın ana problemi, alt problemleri ve yedinci sınıf öğrencilerin ifadeleri doğrultusunda biçimlenmiştir.

Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Yer ve Mekân Algısı

Bu alt problemde yedinci sınıf öğrencilerinin yer ve mekân kavramlarına ilişkin bilişsel ve duyuşsal algıları, kavramsal bilgileri ve zihinsel şemaları ortaya konulmak istenmiştir. Bu kapsamda yedinci sınıf öğrencilerine "Sizce yer ve mekân kavramları ne anlama gelmektedir?" sorusu sorularak yer ve mekân kavramını nasıl anladıkları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Yer ve Mekânın Anlamı

Tema	Kodlar	Doğduğu Yerde Yaşayanlar			Doğduğu Yerde Yaşamayanlar		
		<i>f</i>	Σ	<i>n</i>	<i>f</i>	Σ	<i>n</i>
	Yaşam Alanı	4			5		
	Doğduğum Yer	4			-		
	Toprak	3			-		
	Bölge	3			2		
	Konum	2			3		
	Yapı	2			-		
	Büyüdüğüm Yer	1			-		

Yer Algısı	Doyduğum Yer	1	-	-	-	-	
	Evren	1	-	-	-	-	
	Gezegen	1	27	10	-	14	10
	Harita	1	-	-	-	-	
	Kasabamız	1	-	-	-	-	
	Kaya Katmanı	1	-	-	-	-	
	Mutlu Yer	-	-	-	1	-	-
	Şehrimiz	1	-	-	-	-	
	Şehirler	-	-	-	1	-	-
	Ülkeler	-	-	-	1	-	-
	Zemin	1	-	-	1	-	-
Mekân Algısı	Bölge	3	-	-	1	-	
	Yaşam Alanı	3	-	-	2	-	
	Yer	3	-	-	2	-	
	Ev	2	-	-	5	-	
	Bina	2	-	-	-	-	
	İşlettiğimiz Yer	2	19	-	2	18	
	Bahçe	1	-	-	-	-	
	Okul	1	-	-	2	-	
	Şehrimiz	1	-	-	-	-	
	Ülkemiz	1	-	-	-	-	
	AVM	-	-	-	2	-	
Doğduğum Yer	-	-	-	1	-		
Market	-	-	-	1	-		
Toplam (Σ)		46	10		32	10	

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin yer ve mekân kavramını ifade ederken benzer kodları bu kavramları açıklamakta kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşayan öğrenciler yer kavramını ifade ederken en çok yaşam alanı (4), doğduğum yer (4), bölge (3), toprak (3), konum (2), yapı (2) kodlarını kullanırken en az büyüdüğüm yer (1), doğduğum yer (1), evren (1), gezegen (1), harita (1), kasabamız (1), kaya katmanı (1), şehrimiz (1) ve zemin (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler ise yer kavramını ifade ederken en çok yaşam alanı (5), konum (3), bölge (2) kodlarını kullanırken en az mutlu yer (1), şehirler (1), ülkeler (1) ve zemin (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Yer kavramını doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 15 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 7 farklı ifade kullanmışlardır.

Doğduğu yerde yaşayan öğrenciler mekân kavramını ifade ederken en çok bölge (3), yaşam alanı (3), yer (3), ev (2), bina (2), işlettiğimiz yer (2) kodlarını kullanırken en az bahçe (1), okul (1), şehrimiz (1) ve ülkemiz (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler mekân kavramını ifade ederken en çok ev (5), yaşam alanı (2), yer (2), işlettiğimiz yer (2), okul (2) ve AVM (2) kodlarını kullanırken en az şehrimiz (1), doğduğum yer (1) ve market (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Mekân kavramını doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 10 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 9 farklı ifade kullanmışlardır.

Öğrencilerin yer ve mekân kavramını ifade ederken yaşam alanı, bölge, doğduğum yer, bölge kodlarını her iki kavramın açıklanmasında kullandığı görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin verdikleri cevaplara örnekler şu şekilde olmuştur:

Ö2: Yer doğduğum büyüdüğüm bölgedir... Mekân yaşadığımız ev, binadır. Mekân yaşam alanımızdır hocam.

Ö3: Yer doğduğumuz büyüdüğümüz yaşadığımız alana yer denir. Mekân yerin içindeki olan bölgedir.

Ö4: Yer toprağın olduğu her yer yerdir. Dünyanın kaya katmanıdır, insanın doğup büyüdüğü ve doğduğu yerdir. Mekân yetiştigi büyüdüğü, olduğu yere mekân derim.

Ö7: Yer bizim bulunduğumuz konum, yaşadığımız alana yer denir. Mekân bizim bulunduğumuz ortama, şehrimize veya ülkemize mekân denir.

Ö8: Yer bizim ikamet ettiğimiz bölgedir, yerin içinde yaşadığımız bölgedir. Mekân bizim içinde olduğumuz içinde hayatımızı devam ettirdiğimiz yerdir. Mekân yerin içine yapılan bölgedir.

Ö10: Yer bulunduğum bölge, konumum, senin yaşadığın yerdir hence... Olman gereken yer, bulunduğun yer... Mekân bulunduğumuz bir bölge ya da yer olabilir... Mekân deyince aklıma ev, okul gibi şeyler geliyor aklıma...

Yedinci sınıf öğrencileri yer ve mekân kavramlarını benzer anlamlara gelecek biçimde ve iki kavramı birbirinin yerine kullanarak vurgulamaktadırlar. Öğrenciler doğduğu, büyüdüğü yeri, yer kavramı içinde belirtmektedirler. Bölge, konum, toprak, yaşam alanı ifadeleri de öğrencilerin yer kavramını tanımlarken vurguladığı bilişsel şemalar olmuştur.

Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Evde Olmak ve Evden Ayrılmak

Araştırmanın bu alt probleminde yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgilerde göç teması bağlamında evde olmak ve evden ayrılmak kavramlarını zihninde nasıl inşa ettiği açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda öğrencilere “Sizce evde olmak ve evden ayrılmak ne anlama gelmektedir?” sorusu sorularak evde olmak ve evden ayrılmak ifadelerini nasıl anladıkları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Evde Olmak ve Evden Ayrılmak

Tema	Kodlar	Doğduğu Yerde Yaşayanlar			Doğduğu Yerde Yaşamayanlar		
		f	Σ	n	f	Σ	n
Evde Olmak	Evimiz	4			3		
	Büyüdüğüm Yer	3			-		
	Doğduğum Yer	3			1		
	Güven	3			-		
	Huzur	3	21		2	9	
	Yurdumuz	2			-		
	Ailemiz	1			-		
	Memleket	1			1		
	Vatanımız	1		10	-		10
	Sevdiklerimiz	-			2		
Evden Ayrılmak	Ayrılık	8			5		
	Göç	4			1		
	Keşfetmek	1			-		
	Rahatlıktan Uzaklık	1			-		
	Zorlama	1			-		
	Huzursuzluk	-	15		2	12	
	Dışlanmak	-			1		
	Hüzün	-			1		
	Özlem	-			1		
	Yalnızlık	-			1		
Toplam (Σ)		36	10		21	10	

Tablo 2 incelendiğinde yedinci sınıf öğrencilerinin evde olmak ve evden ayrılmak temalarında doğduğu yerde yaşayanlar ve doğduğu yerde yaşamayanlara göre farklı ifadeleri belirttikleri görülmektedir. Doğduğu yerde yaşayan öğrenciler evde olmak temasında en çok evimiz (4), büyüdüğüm yer (3), doğduğum yer (3), güven (3), huzur (3) ve yurdumuz (2) kodlarını kullanırken en az ailemiz (1), memleket (1) ve vatanımız (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşamayanlar evde olmak temasında en çok evimiz (3), huzur (2), sevdiklerimiz (2) kodlarını kullanırken en az doğduğum yer (1) ve memleket (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Evde olmak kavramını doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 9 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 5 farklı ifade kullanmışlardır.

Doğduğu yerde yaşayan öğrenciler evden ayrılmak temasında en çok ayrılık (8), göç (4) kodlarını kullanırken en az keşfetmek (1), rahatlıktan uzaklık (1), zorlama (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde

yaşamayan öğrenciler evden ayrılmak temasında en çok ayrılık (5), huzursuzluk (2) kodlarını kullanırken en az dışlanmak (1), göç (1), hüznün (1), özlem (1) ve yalnızlık (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Evden ayrılmak kavramını doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 5 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 7 farklı ifade kullanmışlardır. Bu bağlamda yedinci sınıf öğrencilerinin verdikleri cevaplara şu şekilde olmuştur:

Ö1: Evde olmak korunabileceğimiz kendimizi huzurda hissedeceğimiz irak olmayan kendimizde güvenimizin olduğu yaşam yeridir. Evde olmak hiçbir işin olmadan kendinin yapabileceği birçok aktivite olan ve kendini huzurlu hissedebileceğin yer hocam...

Evden ayrılmak artık kendimizi rahatlıktan uzak hissetmemizdir... Evden ayrılmak hocam yaşadığımız yerden ayrılıp başka bir yere gitmek artık yeni yerler keşfetmek hocam...

Ö2: Evde olmak, yurdumuzda yaşamaktır, yurdumuz evimizdir, vatanımızdır...

Evden ayrılıp başka bir yere, başka şehre gitmektir. Başkalarının zoruyla gitmek olabilir.

Ö3: Evde olmak doğup büyüdüğümüz bir ortamda kalmak demektir. Evde kalmak yani tek orada yaşamak... Yani doğup büyüdüğümüz yerde yaşamaktır.

Doğduğumuz büyüdüğümüz yaşadığımız yerden uzaklaşmaktır...

Bunu göç sayesinde yaparız mesela doğup büyüdüğümüz şehirden başka bir şehre gitmemiz şeklinde olur.

Ö4: Evde olmak kendi yurdunda memleketinde olmak, kalmaktır. Kendi evinde oturmak demektir.

Evden ayrılmak kendi memleketinden yurdundan ayrılmaktır. Kendi ülkesinden başka bir yere ülkeye göç etmektir. Beyin göçü mesela, mülteci göçü...

Ö5: Kendimize özel yaşam alanıdır evimiz, orada istediğimizi yaparız, evimizde ailemizle birlikte oturmamızdır.

Evden ayrılmak kendi yaşadığımız yerden ayrılıp başka yerlere gittiğimizde oradaki yerleri tanımadığımız için bize burası daha yakın olacaktır... Bence evden ayrılmak göçmektir hocam...

Ö6: Evde olmak güvende olmak demektir, huzurlu olmak demektir...

Evden ayrılmak yaşadığımız yerden yani güvende olduğumuz yerden ayrılmaktır.

Ö7: Evde olmak doğduğumuz yerde büyüdüğümüz yerde olmak demektir. Ailemizin yanında olmak demektir, sevdiğimizlerin yanında olmaktır. Sevdiklerimizden ve ailemizden uzak olmadığımız yerlerdir.

Evden ayrılmak doğduğumuz büyüdüğümüz yerden ayrılmak, başka ülkelere göç etmektir.

Ö11: Evde olmak sevdiklerinle olmak, sevdiklerinle aynı yerde aynı şehirde aynı evde aynı bölgede yaşamak demektir... Arkadaşlarıyla olmak, çok sevdiklerinle olmak...

Evden ayrılmak yalnız kalmak, mutsuz olmak, dışlanmak, huzurunun kaçması, arkadaşsız yalnız kalmak...

Ö15: Evde olmak kendini rahat hissettiğin yer, istediğin gibi davranabildiğin bir yerdir. Evde olmak huzur verici bir şeydir. Kendini ait hissettiğin bir yerde yaşamaktır. Seni rahatlatır başka bir yerde değilsin. Kendi doğup büyüdüğün tanıdığın insanların yanındasın...

Yaşadığımız güzel bir yerden ayrılmak demektir. Aynı benim gibi memleketimden ayrıldığım gibi...

Yedinci sınıf öğrencileri evde olmak temasını evimiz, doğduğum yer, büyüdüğüm yer, güven, huzur, ailemiz, memleketimiz, yurdumuz, vatanımız bilişsel kodları ile zihnine işlemiştir. Öğrenciler evden ayrılmak temasını ise ayrılık, göç, huzursuzluk, rahatlıktan uzaklık, dışlanma, hüznün, özlem, zorlama, keşfetmek, yalnızlık kodları ile tanımlamışlardır.

Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Duygu ve Yer Duygusu

Araştırmanın bu alt probleminde yedinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi bağlamında duygu ve yer duygusu kavramlarını nasıl anladıklarına ilişkin durum belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda öğrencilere "Sizce duygu ve yer duygusu ne anlama gelmektedir?" sorusu sorularak duygu ve yer duygusunu nasıl anladıkları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Duygu ve Yer Duygusu

Tema	Kodlar	Doğduğu Yerde Yaşayanlar	Doğduğu Yerde Yaşamayanlar
------	--------	--------------------------	----------------------------

		<i>f</i>	Σ	<i>n</i>	<i>f</i>	Σ	<i>n</i>
Duygu	His	5			4		
	Kendini İfade	4			4		
	Sevgi	1			-		
	Hüzün		10		1	11	
	Özlem				1		
	Sevinç				1		
Yer Duygusu	Yer Sevgisi	6			4		
	Aidiyet Hissi	1			-		
	Mutluluk	1		10	7		10
	Vatan Sevgisi	1			-		
	Özlem	-			1		
	Savaş	-	9		2	16	
	Üzüntü	-			2		
Toplam (Σ)			19	10		27	10

Tablo 3 incelendiğinde duygu temasında doğduğu yerde yaşayan öğrencilerin en çok his (5) ve kendini ifade (4) kodlarını kullanırken en az sevgi (1) kodunu kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler duygu temasında en çok his (4) ve kendini ifade (4) kodlarını kullanırken en az hüzün (1), özlem (1), sevinç (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Duygu kavramını doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 3 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 5 farklı ifade kullanmışlardır.

Yer duygusu temasında doğduğu yerde yaşayan öğrenciler en çok yer sevgisi (6) kodunu kullanırken en az aidiyet hissi (1), mutluluk (1), vatan sevgisi (1) kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler yer duygusu temasında en çok mutluluk (7), yer sevgisi (4), kodlarını kullanırken en az ise savaş (2), özlem (2) ve üzüntü (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Yer duygusu kavramını doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 4 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 5 farklı ifade kullanmışlardır. Öğrencilerin bu bağlamda verdikleri cevaplara örnekler şu şekilde olmuştur:

Ö1: *Duygu bir insanın kendinde bulunan birini sevmesi öfkelenmesi, onlara karşı hissettiği hislerdir.*

Yer duygusu coğrafi bir bölgede o bölgeyi sevmemiz, o bölgede güzel şeyleri benimsememiz ve yani nasıl desem, o yeri sevmemiz o yere karşı duyduğumuz duygulardır hocam... Yaşadığımız yere karşı sevgimizdir hocam...

Ö2: *Duygu histir hocam.*

Vatan sevgi gibi bir şeydir, vatana karşı duyulan sevgi, nefret, öfke gibi...

Ö3: *Duygu insanların kendilerini ifade etmesi için kullandığı duygulardır.*

Yer duygusu yaşadığı yerin ona göre özellikleri mesela buradaki benim mutluluğum başka bir şehirde yaşarsam bu kadar mutlu olamayacağım gibisinden mutluluk yer duygusu...

Ö4: *Duygu insanın kendi içinden insanlara karşı belirttiği ifadelerdir.*

İnsanın doğup büyüdüğü yerde yaşadığı duygulardır. Sevinç, öfke... Mesela bir ödül kazanır sevinç yaşar, ailesine bir şey olur yaşadığı bölgeye bir şey olur öfkelenir üzülür. İnsanın yaşadığı yere karşı duygulardır.

Ö5: *Duygu hislerimizdir mesela üzülme, öfkelenme gibi...*

Yer duygusu yaşadığımız yeri kaybetmek ve bu duruma öfkelenmemiz ve üzülmemizdir.

Ö7: *Duygu bir insanın başka bir insana karşı içtenlikle hissettiği şeylerdir.*

Yer duygusu bizim doğduğumuz büyüdüğümüz yeri sevmemizdir, ondan ayrılmak istemememizdir.

Ö8: *Duygu bizim düşüncemiz aklımızdaki duygularımız mesela üzülme sevinç gülme böyle duygulardır.*

Yaşadığımız yerin duygusudur, mesela yaşadığımız yerde gülmek... Yaşadığımız yerde sevinçli miyiz, buğurlu muyuz? O dur. Yaşadığımız yerden bir yere gittiğimizde orda sevinç duyuyorsak başka bir yere taşındığımızda orda üzüntü duymamızdır.

Ö10: *Duygu hissettiğimiz sevinç mutluluk üzüntü o tarz şeylerdir.*

Yer duygusu bulunduğumuz yerde yaşadığımız duygulardır... Mesela bir yerde durursun senin için çok sınırlı gelir bazen mutlu gelir bazen kırıcı üzüntülü o tarz şeyler... Mesela savaş olan ülkelere gidersek kendimiz üzüntülü, kırık hissederiz ama böyle mutluluk içinde olan bir ülkeye gidersek kendimizi hiç üzüntülü hissetmeyiz...

Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Göç ve Göçebelik

Araştırmanın bu alt probleminde yedinci sınıf öğrencilerinin göç ve göçebelik kavramlarına ilişkin bellek inşası belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda öğrencilere “Göç ve göçebelik sizce ne anlama gelmektedir?” sorusu sorularak göç ve göçbeliği nasıl anladıkları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Göç ve Göçebelik

Tema	Kodlar	Doğduğu Yerde Yaşayanlar			Doğduğu Yerde Yaşamayanlar		
		f	Σ	n	f	Σ	n
Göç	Keşfetmek	1			-		
	Zorunluluk	4			6		
	İsteklilik	3	16		5	16	
	Yer Değişikliği	8			4		
	Yolculuk	-		10	1		10
Göçebelik	Sürekli Yer Değişikliği	2			1		
	Göçebe Yaşam	2			1		
	Göçer Olmak	2	10		6	9	
	Zorunluluk	3			1		
	Sığınma	1			-		
Toplam (Σ)			26	10		25	10

Tablo 4 incelendiğinde göç temasında doğduğu yerde yaşayan öğrenciler en çok yer değişikliği (8), zorunluluk (4) ve isteklilik (3) kodlarını kullanırken en az keşfetmek (1) kodunu kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler göç temasında en çok zorunluluk (6), isteklilik (5) ve yer değişikliği (4) kodlarını kullanırken en az ise yolculuk (1) kodunu kullandığı görülmektedir. Göç kavramını doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 4 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 4 farklı ifade kullanmışlardır.

Göçebelik temasında doğduğu yerde yaşayan öğrenciler en çok zorunluluk (3), sürekli yer değişikliği (2), göçebe yaşam (2), göçer olmak (2) kodlarını kullanırken en az sığınma (1) kodunu kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler göçebelik kodunda en çok göçer olmak (6) kodunu kullanırken en az ise sürekli yer değişikliği (1), göçebe yaşam (1), göçer olmak (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Göçebelik kavramını doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 5 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 4 farklı ifade kullanmışlardır. Öğrencilerin bu bağlamda verdikleri cevaplara örnekler şu şekilde olmuştur:

Ö1: *Göç bir yerden gitmek artık sonra gelebiliriz ama artık yeni bir yerlere gitmek bir yerler keşfetmek...*

Göçebelik sürekli yer değiştirmektir, göçebe yaşam, insanın bir yerde kalıcı olmayarak belli bir süre yaşayabileceği kalıcı olmayan durumudur. Göçebe bir yerden bir yere göçen kimsedir hocam... Bir yerden bir yere seyahat eden göç eden insandır, yerleşme amacıyla göçen kimsedir.

Ö3: *Göç bir insanın doğup büyüdüğü yerden başka bir yere gitmesidir.*

Göçebelik insanın başka bir yere gitmesi yani göç ile uzaklaşması yani... Göçü yapan kişinin yaptığı işe göçebelik denir...

Ö5: *Göç bir yerden başka bir yere gitmeye göç denir.*

Zorunlulukla gitmek demektir hocam... Mesela günümüzde deprem yerlerindeki kendi şehirlerini bırakıp başka yerlere gidiyorlar... Bu insanlar göçebedir...

Ö6: *Göç zorunlu veya kendi isteğimizle yaptığımız kendi ülkemizden veya şehrimizden ayrılmadır.*

Göçebelik zorunlu olarak yapılan göçtür. Maddi koşullardan dolayı başka ülkelere gitmemizdir.

Ö8: Göç yaşadığımız bir yerden zorunlu veya gönüllü oradaki olumsuz nedenlerden dolayı oradan göç etmektir, başka bir yere taşınmak demektir.

Göçebelik her zaman değil de bazı şartlardan dolayı yıl için farklı yerlere göç etmektir. Göçebelik gittiğimiz yerde sığınmalı yaşamaktır. Eskiden yaşadığımız ülkedeki savaş veya kötü durumdan dolayı başka yere gidip oraya sığınmaktır.

Ö12: Göç Afganistan'dan biz buraya geldik buna göç denir. Bir yerden bir yere taşınan veya zorunlu kalarak yapılan şeylerdir.

Her zaman göç edenlere göçebe denir.

Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Doğduğu Yerin Önemi

Araştırmanın bu alt probleminde yedinci sınıf öğrencilerinin doğduğu yerin özelliklerini ve önemi nasıl ifade ettikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda öğrencilere “Doğduğunuz yeri sizin için önemli yapan özellikler nelerdir?” sorusu sorularak doğduğu yerin önemini nasıl ifade ettikleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Doğduğu Yerin Önemi

Tema	Kodlar	Doğduğu Yerde Yaşayanlar			Doğduğu Yerde Yaşamayanlar		
		f	Σ	n	f	Σ	n
Doğduğu Yerin Önemi	Aile	9			-		
	Tanıdıklar	8			6		
	Yaşantılar	5			1		
	Ev	1			-		
	Memleket	1	26		1	14	
	İklim	1			-		
	Yeryüzü Şekilleri	1			1		
	Tarihsel Geçmiş	-			2		
	Aidiyet Hissi	-		10	1		10
	Ana Dilini Konuşmak	-			1		
	Rahatlık Hissi	-			1		
	Toplam (Σ)			26	10		14

Tablo 5 incelendiğinde doğduğu yerin önemi temasında doğduğu yerde yaşayan öğrenciler en çok aile (9), tanıdıklar (8), yaşantılar (5) kodlarını kullanırken en az ev (1), memleket (1), iklim (1), yeryüzü şekilleri (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler doğduğu yerin önemi temasında en çok tanıdıklar (6), tarihsel geçmiş (2) kodlarını kullanırken en az ana dilini konuşmak (1), aidiyet hissi (1), yaşantılar (1), memleket (1), rahatlık hissi (1) ve yeryüzü şekilleri (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerin önemini doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 7 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 8 farklı ifade kullanmışlardır. Doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler doğduğu yerde yaşayan öğrencilere göre özellikle tarihsel geçmiş, aidiyet hissi, ana dilini konuşmak ve rahatlık hissi kodlarını vurguladıkları görülmektedir. Öğrencilerin bu bağlamda verdikleri cevaplara örnekler şu şekilde olmuştur:

Ö1: Hocam buranın iklimi ve coğrafi konumu buranın iklimi genel olarak yazları sıcak geçiyor, sıcakta sevdiğim mevsim olduğu için burayı seviyorum, kışın da soğuk oluyor iklim tam yerinde bence o yüzden burayı seviyorum. Bir de buranın bulunduğu konum düz her şey yapılabilir...

Burası önemli hocam çünkü hayatımın belirli bir kısmını burada geçirdim ve geçireceğim için... Burası kendim için önemli duygular bissettiriyor... Ailem burada, birçok arkadaşım, tanıdığım kişiler ve bir sürü insan var hocam, onun için burası önemli benim için...

Ö2: Genel olarak burada yaşadığım için önemli benim için, ailem, arkadaşlarım hepsi burada o yüzden önemli...

Ö3: Birincisi kendimin orada yaşıyorum ve büyüdüm. Duygularımı hep orada yaşadım. Mesela benim üzüldüğüm zaman hep orda ağladığım zaman hep orda mutlu olduğum zamanları hep orada yaşadığım için bana doğup büyüdüğüm yer önemli gelir. Bütün arkadaşlarım bütün ailem hep burada olduğu için önemlidir.

Ö4: *Ailem burada yaşıyor, memleketim burası... Sevdiklerim burada yaşıyor. Öğretmenlerim, sınıf arkadaşlarım okul arkadaşlarım komşularımız... Bu yüzden doğduğum yer önemli benim için...*

Ö7: *Doğduğum yer burayı çok iyi tanımam, ailemin burada olması, arkadaşlarımla öğretmenlerimin, bütün sevdiklerimin burada olması, burayı diğer yerlerden çok iyi tanımam.*

Ö9: *Hocam orada (Afganistan) hep geziyordum rahatıma bakıyordum... Burada ise öyle evden çıkmama çok izin vermiyorlar... Etrafı tanımıyorum diye öyle yapıyorlar...*

Ö10: *Sevdiklerim, hiç görmediğim memleketim (Afganistan), merak ettiğim tarihi ve sevdiklerim hocam...*

Ö13: *Evet, önemli... Çünkü başka ülkede doğmak istemezdim...*

Ö15: *Orada doğdum (Hatay) bütün herkesi tanyordum ama yani kötü şeyler yaşandığı için... Orayı özliyorum. Oranın insanlarını çok severdim, yemekleri çok güzeldi, gezilecek yerleri, tarihi güzel bir yerd...*

Ö17: *Çünkü orada (Afganistan) daha mutluydum ama pek bir şey de hatırlamıyorum... Kendi dilimi konuşuyordum, sonra...*

Göç Bağlamında Evden Uzakta Yaşamak Duygusu

Araştırmanın bu alt probleminde yedinci sınıf öğrencilerinin göç bağlamında evden uzakta yaşamak duygusunu nasıl anladıklarına ilişkin durum belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda öğrencilere “Göç bağlamında evden uzakta yaşamak ve doğduğunuz yerden göç etmek size neler hissettirir?” sorusu sorularak evden uzakta yaşama duygusunu nasıl anladıkları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Evden Uzakta Yaşamak Duygusu

Tema	Kodlar	Doğduğu Yerde Yaşayanlar			Doğduğu Yerde Yaşamayanlar		
		f	Σ	n	f	Σ	n
Evden Uzakta Yaşamak Duygusu	Üzüntü	6			7		
	Zorlanmak	5			2		
	Özlem	4			4		
	Alışmak	2	20		-		
	Öfke	2		10	-	15	10
	Kavga	1			-		
	Mutsuzluk	-			2		
Toplam (Σ)			20	10		15	10

Tablo 6 incelendiğinde doğduğu yerde yaşayan öğrenciler evden uzakta yaşamak temasında en çok üzüntü (6), zorlanmak (5), özlem (4) kodlarını kullanırken en az alışmak (2), öfke (2), kavga (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler evden uzakta yaşamak temasında en çok üzüntü (7), özlem (4) kodlarını kullanırken en az ise mutsuzluk (2) ve zorlanmak (2) kodlarını kullandığı görülmektedir. Evden uzakta yaşamak duygusunu doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 6 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 4 farklı ifade kullanmışlardır. Öğrencilerin bu bağlamda verdikleri cevaplara örnekler şu şekilde olmuştur:

Ö1: *Hocam ilk başlarda özlem duygusu hissedirim, burayı özlerim birçok anım aklıma gelir, sonrasında yavaş yavaş alışmaya başlarım ama her zaman doğduğum yer başka olur hocam... Hocam çünkü hayatımı burada geçirdim, burada birçok anım oldu, birçok edindiğim arkadaş oldu, bunlardan ayrılmak, yeni arkadaşlar edinmek zor olur hocam... Hocam oradaki arkadaş ortamına ısınamayız buradaki gibi olmaz, burada kardeş gibi iç içe oynuyoruz ama orada yeniden tanımamız gerekiyor, belli bir süre geçmesi gerekiyor bu zorlar hocam...*

Ö3: *İlk önce çok zor olur, çok zor alışırım, kendimi çok kötü hissedirim. Arkadaşlarım yok insanlarla çok hemen kaynaşamam, arkadaşlarım da uzak, tanıdığım insanlardan uzak olduğum için uzak kalırım ve çok üzülürüm ama bir zaman sonra alışırım geri döndüğüm zaman yaşadığım yere geri döndüğüm zaman yine duygulanırım.*

Ö5: *Hocam hüznleniriz, ağlarız, doğduğum yeri bırakıp başka yere gittiğimizde... Bizim için zor gelir oralar hocam... Çünkü hocam kendi memleketimizi bırakıp başka yere gidersek orada dışlanabiliriz, orada bize hiçbir şey yaptırmaslar...*

Ö6: Hüzünlü olurum üzülürüm yani, o yere alışamam o yüzden de o yerdekilerle dövüşüp kavga edebilirim bu sorunlar yaşarım.

Ö7: Üzüntü, sinir, öfke... Çünkü sevdiklerimizden ve doğup büyüdüğümüz yerden ayrılıyoruz bunlar da bizi çok üzer.

Ö11: Üzüntü sadece hocam... Başka bir şey değil... Özlem, hasret, mutsuzluk, üzüntü... Sevinç ve mutluluk dışında her şey...

Ö15: Bana zorla bir yerde tutuluyormuş gibi hissettirir. Özgürlüğümü kısıtlamış gibi hissettirir. Kendi isteğimle değil de biri beni zorla tutuyor gidemiyorum gibi...

Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Yer Duygusu Bağlamında Göçün Sonuçları

Araştırmanın bu alt problemde yedinci sınıf öğrencilerinin göçün sonuçlarını nasıl anladıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda öğrencilere “Göç ettiğiniz yerde hangi koşullarla karşılaşırsınız?” sorusu sorularak göçün sonuçlarını nasıl anladıkları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Yer Duygusu Bağlamında Göçün Sonuçları

Tema	Kodlar	Doğduğu Yerde Yaşayanlar			Doğduğu Yerde Yaşamayanlar		
		f	Σ	n	f	Σ	n
Yer Duygusu Bağlamında Göçün Sonuçları	Dışlanma	6			2		
	Yalnızlık	1			1		
	Yanlış Anlaşılma	1			-		
	Çaresizlik	1			-		
	Ön Yargı	1	13	10	-	8	10
	İrkçilik	1			-		
	Özlem	-			2		
	Mutluluk	-			2		
	Değişim	1			1		
Alışamamak	1			-			
Toplam (Σ)			13	10		8	10

Tablo 7 incelendiğinde doğduğu yerde yaşayan öğrenciler yer duygusu bağlamında göçün sonuçları temasında en çok dışlanma (6) kodunu kullanırken en az yalnızlık (1), yanlış anlaşılma (1), çaresizlik (1), ön yargı (1), ırkçılık (1), değişim (1), alışamamak (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler bu temada en çok dışlanma (2), özlem (2), mutluluk (2) kodlarını kullanırken en az ise değişim (1) ve yalnızlık (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Yer duygusu bağlamında göçün sonuçlarını doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 8 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 5 farklı ifade kullanmışlardır. Öğrencilerin bu bağlamda verdikleri cevaplara örnekler şu şekilde olmuştur:

Ö1: Orada tanımadığım insanlarla karşılaştım, yabancıları görürüm, o insanlar beni dışlayabilir tanımadıkları için, beni yabancı olarak görürler.

Ö4: Dışlanabilirim, ön yargı ile karşılaşabilirim...

Ö5: Biz dışlarlar hocam orada bizle birlikte hiçbir şey yapmazlar... Hocam çünkü biz oraya gittiğimiz için ve orada başkası olduğumuz için biz tanımadıkları için dışlarlar...

Ö6: Oradan dışlanabilirim, orada haksızlıkla karşılaştım. Çünkü oradakiler beni bilmediği için, ben başka bir ülkeden olduğum için dışlanırım... Beni başka biri olarak görürler veya düşman olarak görürler, yerlerini alacağımı düşünürler.

Ö8: İrkçilik, dışlama, kötüleme, dışa doğru atma duyguları ile karşılaşabilirim. Çünkü diğer ülkeden geldiğimde insanlar beni istemezse ülkemize niye geliyor derlerse böyle bir ırkçılık yapabilirler. Çünkü başka bir ülkeden gelip ikamet edip burada yani ırkçılık yapabilirler o yüzden gelip belki hepsi bu ülkeyi doldurabilirler diye beni istemezler.

Ö12: Biz yürüyerek geldik. Dağlar taşıydı, yerler taşlı, bazıları tam bilmiyorum adamlar vardı. Bizî o adamlar taşıyordu, onlar buraya getirmeyi sağladı. Türkiye’de herkes iyi davrandı.

Ö17: Olumlu çok şey yaşadım ama olumsuz da çok şey yaşadım. Arkadaşlarım dışladılar... Olumlu olarak birçok konuda yardım ettiler... Maddi ve manevi yardım ettiler...

Göç Bağlamında Eve Dönmek

Araştırmanın bu alt probleminde yedinci sınıf öğrencilerinin göç bağlamında eve dönmek temasını nasıl anladıkları ve durumun tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda öğrencilere “Göç bağlamında eve dönmek ne demektir?” sorusu sorularak eve dönmeyi nasıl anladıkları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Yedinci Sınıf Öğrencilerine Göre Göç Bağlamında Eve Dönmek

Tema	Kodlar	Doğduğu Yerde Yaşayanlar			Doğduğu Yerde Yaşamayanlar		
		f	Σ	n	f	Σ	n
Göç Bağlamında Eve Dönmek	Doğduğumuz Yer	7			1		
	Memleket	4			3		
	Şehrimiz	2			-		
	Ülke	2			-		
	Huzurlu Yer	1	19	10	1	13	10
	Rahatlık Hissi	1			-		
	Köyümüz	1			-		
	Yuva	1			2		
	Türkiye	-			3		
	Afganistan	-			1		
	Mutluluk	-			2		
Toplam (Σ)			19	10		13	10

Tablo 8 incelendiğinde doğduğu yerde yaşayan öğrenciler göç bağlamında eve dönmek temasında en çok doğduğumuz yer (7) memleket (4) kodlarını kullanırken ne az şehrimiz (2), ülke (2), huzurlu yer (1), rahatlık hissi (1), köyümüz (1), yuva (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler bu temada en çok memleket (3), Türkiye (3), yuva (2), mutluluk (2) kodlarını kullanırken en az ise doğduğumuz yer (1) huzurlu yer (1) kodlarını kullandığı görülmektedir. Göç bağlamında eve dönmeyi doğduğu yerde yaşayan öğrenciler 8 farklı ifade ile anlamlandırırken doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler 7 farklı ifade kullanmışlardır. Öğrencilerin bu bağlamda verdikleri cevaplara örnekler şu şekilde olmuştur:

Ö3: Yaşadığımız yere geri dönmektir. Doğduğumuz yere geri dönmektir. Bütün arkadaşlarımızın bütün ailemizin bütün topluluğumuzun orada olması bütün her şeyin orada olması...

Ö4: Memleketinden uzakta yken memleketine geri göç etmektir. Başka bir ülkeden kendi ülkesine göç etmek demektir.

Ö5: Eve dönmek kaldığımız memleketi geri dönmektir hocam, doğduğumuz yere dönmektir...

Ö6: Eve dönmek artık eski yaşantımıza veya huzurlu olduğumuz yere dönmek demektir.

Ö7: Eve dönmek doğduğumuz büyüdüğümüz yerden, ayrıldığımız yerden, geri dönüp büyüdüğümüz yere ailemizin sevdiğimiz yanına dönmektir, yuvamıza dönmektir, ülkemize, şehrimize, memleketimize dönmektir eve dönmek...

Ö12: Ev burası, Türkiye... Çok yolum burada geçti. Türkler de kabul etti artık burada inşallah burada kalırız.

Ö17: Mutlu huzurlu yuvama dönmektir... Afganistan’daki evimiz...

Sonuç ve Tartışma

Sosyal Bilgilerde göç teması bağlamında yer duygusuna ilişkin yedinci sınıf öğrencilerinin duygu ve bilişsel algılarını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, öğrenci görüşleri değerlendirilerek şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmada yer ve mekân kavramlarını yedinci sınıf öğrencileri aynı anlama gelecek ifadelerle kullanmışlardır. Öğrencilerin yer ve mekân kavramını ayırt etmede güçlük yaşadıkları görülmektedir. Bu bağlamda bazı öğrencilerin kavramsal yanığı içerisinde olduğu ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bazı öğrencilerin ise kavramsal olarak doğru açıklamalara sahip olduğu görülmektedir. Yer ve mekâna ilişkin kavramsal olarak Durgun (2018), fiziki bir veri olarak coğrafya, iklim, jeoloji, yer şekilleri doğal sınırları yer, tarihsel bellek çerçevesinde atalardan kalan mirası, vatan, siyasi sınır, kimlik, vatan sevgisini ulusun mekânını ise mekân biçiminde belirtmiştir. Çalışmada mekân kavram bilgisine sahip öğrencilerin tanımlarında atalardan kalan miras, mekânsal hatıra, vatan ve vatan sevgisine ilişkin vurguları yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Usta (2020), çalışmasında yer kavramını ev olarak ifade ederken mekânın soyut algılanan boşluk biçiminde söylemiştir. Özgen (2022) ise çalışmasında yer ve mekân kavramını somut ve soyut, olumlu ve olumsuz anlamlara gelecek şekilde çok boyutlu bilişsel duyuşsal anlamları olan kavramlar olarak ifade etmiştir. Tümertekin (2021) çalışmasında mekânı içinde yaşayanlar tarafından algılanan bir düzlem şeklinde belirtmiştir. Tuan (1979) çalışmasında yer kavramı coğrafi ve sosyolojik anlamlara gelecek şekilde benzersiz özellikler topluluğu olarak ifade etmiştir. Doğduğu yerde yaşayan öğrenciler ve doğduğu yerde yaşamayan öğrenciler için yer kavramı olumlu ve olumsuz anlamlara gelecek sosyolojik yaşanmışlıklar temelinde vurgulandığı sonucuna ulaşılmıştır. Tuan'ın çalışması ile bu araştırma sonuçlarının yer kavramının ifadesinde örtüştüğü görülmektedir.

Öğrencilerin evde olmak ve evden ayrılmak temalarını bu araştırmanın problemi doğrultusunda anlamlı olarak açıkladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler için evde olmak huzur, güven, ev, yurt, memleket ve vatan anlamlarına geldiği sonucuna varılmıştır. Flint, C. ve Taylor, J, P. (2014) çalışmasında insanların kendilerini ev, memleket ve anavatan gibi yerlere ait hissettiğini ifade etmiştir. Özgen (2022) çalışmasında topophilia kavramı üzerinden yurt, vatan ve yer sevgisini vurgulamıştır. Ahmad (1999) çalışmasında insanların evini coğrafi belleklerinde yuva olarak inşa ettiğini söylemiştir. Çalışmada yer alan öğrencilerin evde olmak ve evde ayrılmak temalarında Ahmad'ın çalışmasına benzer olarak yuva anlamına gelecek ifadeleri vurguladığı sonucuna ulaşılmıştır. Doğduğu yerde yaşamayan öğrencilerin ve doğduğu yerde yaşayan öğrencilerin ev ifadesini Özgen'in çalışmasındaki yurt, vatan ve yer sevgisi anlamları ile vurguladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin duygu ve yer duygusuna ilişkin topophilia (yer sevgisi) ve topophobia (yer korkusu) kavramlarının yansımaları olarak yer sevgisi, vatan sevgisi ve yaşadığı yere öfke vurgusunu yaptığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Özgen (2022) çalışmasında yer sevgisinin bireylerde vatan ve ulus söylemi bağlamında bir kimlik oluşturduğunu belirtmiştir. Ayrıca çalışmasında insanların yaşadığı sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal, psikolojik ve fiziki çevre koşullardan dolayı yer korkusu veya nefret geliştirdiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin yer ve yer duygusu ifadesinin Özgen'in çalışmasındaki vurgularla benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada yedinci sınıf öğrencilerinin göç kavramını zorunlu veya isteğe bağlı göç olarak anladıkları sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin göçebelik kavramını ise sürekli göçer olma, göçebe yaşam ile tanımladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Chambers (2019) çalışmasında göçerliğin bir süreklilik olduğu vurgusunu yaparak bu kavramın ne başlangıç ne de varış noktasının olmadığını ifade etmiştir.

Öğrenciler araştırmada doğduğu yerin önemini yer duygusu bağlamında yer ile etkileşime göre açıklamışlardır. Öğrenciler için doğduğu yerin önemi belirleyen etkenlerin aile, memleket, anılar ve sosyal yaşantılar olduğu sonucuna varılmıştır. Özgen (2022) çalışmasında bireyin yer ile etkileşiminde yaşanan deneyime bağlı olarak zihninde oluşan duygu yüklü anlamların yer duygusu olduğunu ifade etmiştir. Birey için bu durum sosyal, kültürel izlerin zihinde depolanarak farklı hatıra ve yaşanmışlıkları içeren deneyimler olarak söylenir. Tuan (1974) çalışmasında geçmiş bilincinin mekân sevgisinde önemli bir unsur olduğunu ifade ederek sadakati arttırmak için tarih ve anıtların görünür hale getirilip toprağın kutsallaştırıldığını belirtmiştir. Araştırma sonuçlarının Tuan'ın çalışmasındaki geçmiş bilinci ve mekân sevgisi vurgusu ile benzer olduğu görülmektedir.

Araştırmada öğrenciler için evden uzakta yaşamının yer aidiyeti temelinde doğduğu yere özlem duyma şeklinde algılandığını sonucuna varılmıştır. Özgen (2022) çalışmasında mekânın bireyde, bireyinde mekânda bıraktığı izin aidiyetini temellendirdiği vurgusunu yapmıştır. Bireyin mekâna yönelik geliştirdiği yakınlık ve aidiyetin kendisinde psikolojik dinginlik oluşturduğu aksi durumda ise bireyin duygusal huzursuzluk yaşadığı görülmektedir. Shamaı (1991) çalışmasında mekânın bireyde kişisel ve sosyal izler bıraktığını ifade etmiştir. Ayrıca mekânın insan ile etkileşiminde tutumların, inançların, sembollerin ve mitlerin empoze edilerek bireyin mekânın anlamını kazandığı vurgulanmıştır. Bu çalışmada yer aidiyeti temelinde doğduğu yere özlem vurgusunun Shamaı'nın araştırma sonuçlarındaki mekân vurgusu ile olumlu duygular bağlamında özdeş olduğu söylenebilir.

Öğrenciler yer duygusu bağlamında göçün sonuçlarını dışlanma ve ırkçılık eylemleri ile ilişkilendirmiştir. Özgen (2022) çalışmasında milliyetçilik ve ırkçılık bağlamında vatan, millet, din, ülke kavramlarının bireylerde baskı oluşturarak onların korku, nefret gibi duyguları geliştirdiğini belirtmiştir. Ekici ve Tuncel (2015) çalışmasında göçün sonucunda etnik milliyetçilik, dışlama ve toplumsal kutuplaşmanın toplumda bireylerin sahip olduğunu kaybetme duygusu nedeni ile yaşandığı belirtmiştir. Bu araştırma sonucunun ise Özgen, Ekici ve Tuncel'in çalışmaları ile benzer sonucu verdiği görülmektedir.

Araştırmada eve dönmek temasının öğrenciler tarafından yuvaya, memleketeye, vatana dönmek olarak inşa edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnsanlar coğrafi hafızalarında inşa ettikleri coğrafi yer ve mekâna karşı eve dönüş eylemini kurgularlar. Eve dönüş eylemi kurgusu göçmenlerin doğduğu mekândaki coğrafi yer ve sosyal etkileşimin belleklerde oluşturduğu kimlik ve aidiyetin bir gereğidir. Özgen (2022) çalışmasında yer bağlılığı kavramı ile insanların bir yere karşı içten ve duygusal yakınlık duyduğu vurgusunu yapmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin belleklerinde eve dönüş oldukları büyüdükleri yere aidiyet duydukları yere dönmek demektir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında yedinci sınıf öğrencilerinin göç bağlamında yer duygusuna ilişkin hislerinin yer bağlılığı, yer bağımlılığı, yer kimliği ve yer aidiyeti çerçevesinde gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca yer sevgisi (topophilia) ve yer korkusu (topophobia) duygularının da öğrencilerin kendini ifade etmede öne çıktığı görülmektedir.

Öneriler

Araştırmacılara ve ilgili kurumlara bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda şu öneriler sunulmuştur:

Sosyal Bilgilerde göç teması kazanımları kapsamında öğrencilerde yer sevgisi vatanseverlik değeri ile ilişkilendirilerek çalışılabilir.

Sosyal Bilgilerde göç temasına ilişkin öğretmenlerin yer duygusu algıları çalışılabilir.

MEB tarafından Sosyal Bilgiler öğretim programlarında göç ve yer duygusu eksenli kazanımlara yer verilebilir.

Etik Metni

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar (lar)a aittir. Makalenin etik kurul izni Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi/Yayın Etiği Kurulu tarafınca 14.06.2023 tarih 2023/05/23 sayılı kararı ile alınmıştır.”

Yazarların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmada birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın katkı oranı %50'dir.

Kaynakça

- Akarçay, P., ve Ak, G. (2018). Sosyolojik, psikolojik ve kuramsal açıdan göç olgusu: küreselleşmenin insani ve vicdani yüzü. *Kesit Akademi Dergisi*, 4(14), 188-202.
- Alkar, E. (2023). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının göç ve kültür kavramlarına yönelik metaforik algıları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(2), 1205-1218. <https://doi.org/10.24315/tred.1128131>.
- Altman, I., & Low, S. M. (1992). *Place attachment*. New York and London: Plenum Press.
- Ar, M.(2021). Mekân, yer ve yersizlik kavramları üzerine bir inceleme. *Şehir ve Medeniyet Dergisi*. 14, 8-25.
- Asiliskender, B. (2004). Kimlik, mekân ve yer deneyimi, *Kültür ve İletişim*, 7(2) (14), 73-94.
- Bachelard, G. (1957). *Mekânın poetikası*. (A. Derman, Çev.). Kesit Yayıncılık.
- Baloğlu Uğurlu, N. & Akdovan, N. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenleri perspektifinden mülteci öğrenciler. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 782-801. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.49440-501401>
- Bilgili, M. (2016). Coğrafya öğretiminde mekân ve yer karmaşası üzerine bir araştırma. *Coğrafya Eğitimi Dergisi*, 2(1), 11-19
- Bilgili, M. (2020). Approaches to philosophy of space in geography. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 41, 88-102. <https://doi.org/10.32003/igge.674936>.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K, E., Akgün, E, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F.(2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Çağırkan, B. (2016). Göç, hibrit kimlik ve aidiyet: yeni toplumlar, yeni kimlikler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (8), 2613-2623. <https://doi.org/10.15869/itobiad.281840>.
- Demir, G. (2022). *Nusaybin'de (Mardin) kentsel dönüşümün yer duygusuna etkileri*. [Yüksek lisans tezi. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Durgun, S. (2018). *Memalik-i Şabanede'den Vatan'a*. İstanbul. İletişim.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2016). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 9-22. <https://doi.org/10.20493/bt.71783>.
- Ersoy F., & Kocalar A. O. (2023). Thematic Analysis of Middle School Social Studies Textbooks Regarding Migration Phenomenon, *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 50, 125-145. <http://dx.doi.org/10.32003/igge.1362524>.
- Flint, C. ve Taylor, J, P. (2014). *Siyasi coğrafya*. (F. Ereker, Çev.). Ankara. Nobel.
- Güleç Solak, S. S. (2017). Mekân-kimlik etkileşimi: kavramsal ve kuramsal bir bakış. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (1), 13-37.
- Güler, İ. & Kutay Karaçor, E. (2018). Yer bağlılığı ve risk algısı kavramları arasındaki ilişki. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6 (4), 1377-1390. <https://doi.org/10.29130/dubited.402347>.
- Gülüm, K. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (örnek bir çalışma). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (26), 112-127.
- Heidegger, M. (2004). İnşa etmek oturmak düşünmek. *Kutadgü Bilig Felsefe - Bilim Araştırmaları Dergisi*(6), 45-55.
- Jensen-Holt, A. (2019). *Coğrafya tarihi, felsefesi ve temel kavramları*. (E. Bekaroğlu, Ö. F. Anlı, H. Turut, S. Tuysuz, Çev.). İstanbul. İdil.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57. <https://doi.org/10.2307/2060063>.
- Maalouf, A. (2000). *Ölümcül kimlikler*. (A. Bora, Çev.). İstanbul. Yapı Kredi Yayınları.
- MEB (2018). Sosyal bilgiler öğretim programı. Erişim adresi: [http://201812103847686-sosyal bilgiler öğretim programi.pdf](http://201812103847686-sosyal-bilgiler-ogretim-programi.pdf) (meb.gov.tr)
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.), Thousand Oaks, London: Sage Publications.
- Özgen, N. (2022). *Yer ve duygu*. Ankara. Nobel.
- Özgüç, N. ve Tümertekin, e. (2021). *Coğrafya, geçmiş, kavramlar, coğrafyacılar*. İstanbul. Çantay.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün, S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Pehlivan Yılmaz, A. ve Günel, E. (2021). Sosyal bilgiler ders kitaplarında ve öğretim programlarında değişen ve değişmeyen göç olgusunun incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 1713-1749. <https://doi.org/10.17679/inuefd.903588>.
- Petersen, W. (1958). A General typology of migration. *American Sociological Review*, 23(3), 256-266. <https://doi.org/10.2307/2089239>.
- Ravenstein, E. G. (1889). The Laws of migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, 52(2), 241-305. <https://doi.org/10.2307/2979333>.
- Sara Ahmad, (1999). Home and away: Narratives of migration and estrangement, *International Journal of Cultural Studies*. 2 (3), 329-347.
- Shamai, S. (1991). Sense of place: An empirical measurement. *Geoforum*. 22 (3), 347-358.
- Sözer, A. (2019). Göç, toplumsal uyum ve aidiyet. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(28), 418-431. <https://doi.org/10.35675/befdergi.643948>.
- Tuan, Y. (1974). *Topophilia: a study of environmental perception, attitudes, and values*. Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall.

- Tuan, Y. F. (1975). Place: An experiential perspective. *Geographical Review* 65 (2), 151-165. <https://doi.org/10.2307/213970>.
- Tuan, Y. F. (1979). *Space and place: humanistic perspective* (pp. 387-427). Springer Netherlands.
- Turut, H ve Özgür, E. M. (2018). Bir kente göçün hikâyesi: süreçler, bütünleşme ve aidiyet. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 16 (1), 153-180. https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000196.
- Usta, G.(2020). Mekân ve yer kavramlarının anlamsal açıdan irdelenmesi. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 10 (1), 25-30. <https://doi.org/10.7456/11001100/003>.
- Utaş, İ. (2019). *Suriyeli sığınmacı 7. sınıf öğrencilerinin göç konusuna ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi. Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

EXTENDED SUMMARY

The influence of geography on people continues within the scope of the relationship between place and space. As a result of people's interaction with geography, affective and cognitive memory related to place and space has been formed in themselves. This memory turns into a sense of place with a strong bond formed between people and place. The sense of place is a dimension that gains depth with the migrations that individuals experience throughout their lives. The issue of migration, considered in the context of social studies, continues to affect individuals and societies as a result. The concepts of place and space are expressed in different ways in the context of human interaction in geography. While the concept of place is stated as spaces that encompass human experience, the concept of space is perceived as an abstraction that expresses a void (Usta, 2020). Geographically, place is everywhere, space is somewhere, place has a content, the idea of an empty place is frightening, whereas empty space is only geometric (Flint and Taylor, 2014). According to Özgen (2022), place is the emotionally charged meanings that people, groups and a community experience and interact with. By Özgüç and Türmertekin (2021), the concept of space is expressed as a plane and horizon that is perceived and evaluated by those who live in it. It cannot be said that the concept of place and space are independent of each other. Regarding the concept of place, it is seen that the place is a social construction formed in the human mind. This Deconstruction is created through social relations between the place and the person. In this context, it is seen that there is a relationship between place and space. Dec. The phenomenon of migration has different effects on the sense of place formed in people's collective identities. Individuals encounter geographies outside of where they belong in the places where they migrate. This situation causes tensions in the identity and sense of place of immigrants. The main reason for this tension among immigrants is the separation from the place of belonging. During this process, immigrants can experience marginalization in different geographies. The other is that immigrants experience an intense sense of place related to the place where they were born. The place and place that exist in geographical memory are built as a "home" for immigrants. In this context, the return home finds a place for itself in the memories within the scope of the sense of place. According to the Master (2020), the concept of home is the expression of the concept of place with a deep meaning. According to Bachelard (1964), the house is the greatest unifying force for a person's thoughts, memories, dreams. The house ensures the preservation of things acquired in human life. In this direction, it can be said that the concepts of migration, immigration, sense of place, home and homecoming are in constant interaction. Migration and sense of place are seen as important in making sense of immigrants today. There are different studies on migration, place and space in the literature (Ravenstein, 1889; Petersen, 1958, Lee, 1966; Tuan, 1975; Asiliskender, 2004; 2016; Güleç Solak, 2017; Güler and Karaçor, 2018; Turut and Özgür, 2018; Bilgili, 2019; Sözer, 2019; Utaş, 2019; Ar, 2021; Avcı, 2021; Pehlivan Yılmaz and Günel, 2015; Heidegger, 2004; Durunlu, 2012; Ekici and Tuncel, 2015; Bilgili, 2016; Güleç Solak, 2017; Çağrakan, 2016; Turut and Özgür, 2018; Bilgili, 2019; Sözer, 2019; Utaş, 2019; Ar, 2021; Avcı, 2021; Pehlivan, Yılmaz and Günel, Dec. 2021; Demir, 2022; Özgen, 2022). When looking at the field of social studies education 7. there has not been a study that deals with migration and sense of place together based on classroom students. However, on the phenomenon of social studies and migration, Gülüm and Ulusoy, 2008; Baloğlu Ugurlu and Akdovan, 2019; Alkar, 2023; Ersoy and Kocalar, the studies carried out by 2023 can be shown as an example. This study is considered important because it is original in terms of addressing migration and sense of place in social studies. Research 7. it aims to reveal the classroom students' feelings about migration and sense of place in social studies. 7 In this study. Phenomenology pattern, one of the qualitative research methods, was used to reveal how the classroom students understand migration and sense of place. Phenomenology is a qualitative research pattern aimed at gaining an in-depth understanding of the meaning or nature of our everyday experiences. Phenomenology focuses on discovering how people make sense of experience and how they transform experience into consciousness, both individually and as a shared meaning (Patton, 2018). In the research, the study group participants studied in public schools affiliated to the Ministry of National Education (MONE) 7. the class consists of students. In this research, the criterion sampling strategy of a non-selective objective sample was used as a sample. In this study, as a criterion in the criterion sampling strategy, the Ministry of National Education ranked 7th in public schools. the class is determined to be a student. Objective sampling is used when one or more special cases with determined qualifications are requested to be studied by a researcher. In the study, nature, social events and phenomena are tried to be made sense of, explained and relationships are discovered in accordance with the situations chosen by the researcher

(Büyüköztürk et al., 2017). In this research, the students selected to the study group for the 2022-2023 academic year are affiliated to the Ministry of National Education (MONE) Aksaray province 7. they are class students. In this research, volunteering was sought by providing information to each participating student in accordance with the ethical rules related to the study. In the research, 20 students from Aksaray province were selected in accordance with the criterion sampling strategy without purposeful sampling. 7. in this study, which aims to reveal how the classroom students understand the sense of migration and place, the structured interview form created by the researchers was used as a data collection tool. With the structured interview form, the researcher interviews the individuals involved in the study to determine the similarities and differences of the data and makes comparisons (Yıldırım and Şimşek, 2018). Content analysis was used in the analysis of the data collected in the study. With content analysis, the researcher makes themes meaningful by using concepts, and data meaningful through themes (Yıldırım and Şimşek, 2018). When the results of the research are examined, it is seen that the feelings of seventh grade students about the sense of place in the context of migration are realized within the framework of place attachment, place dependence, place identity and place belonging. In addition, it is observed that the feelings of love of place (topophilia) and fear of place (topophobia) also stand out in the students' self-expression.